

גברעם

כשהגענו בדצמבר 1945 לגברעם, היו 'השנים המוקדמות' אחרי. הייתה לי משפחה, אישה ושני ילדים, שצריך היה לדאוג לפרנסתם, גם במסגרת הקיבוצית. כבר לא במעמד של זוג צעיר, ספק עולים חדשים, שעושים את צעדיהם ההססניים במסגרת המשק הקיבוצי הגדול, אשדות-יעקב. חזרנו לגברעם כותיקים, שנעדרו מהמשק כמה שנים בשל 'התלבטויות' וחזרו אליו כדי 'לתרום מניסיונם' שנרכש בשנים אלה 'בחוף'. ציפיות אלו של המקבלים אותנו 'בחזרה' ודאי היו שקולות נגד המעמסה של קבלת שני ילדים נוספים.

השנים בגברעם היו, אפוא, מבחן כושר הישרדות במאבק על הקיום והמעמד. אלא שהציפיות לעולם לא התאמתו. תמיד נשאר איזשהו גירעון והתקדמות נמדדה לרוב עפ"י 'עריכת חשבונות' ולא ברווחיות משקית. כבר בסמינר העבודה של הקיבוץ המאוחד בעין-חרוד (ובכישלוני כגזבר כעבור שנה) התחוויר לי, אשר צריך היה להתחוויר מ'זמן' - שבמאבק על הקיום אין יש מאין. כאן אפוא נכנסה האידיאולוגיה, האמונה בדת הקרויה 'תנועה'. כישלוני בראש וראשונה היה באי יכולתי להאמין.

אינני יודע אם הקטעים הבאים יתחברו פעם יחד לאותם 'זיכרונות שנות גברעם', שהם חלק לא מבוטל של חיי. מה שנכתב - חלקי בלבד, רסיסים.

בסבך מלחמת השחרור.

זה בא, מבלי ששמנו לב במיוחד. לפתע נקלענו למערבולת אירועים שמקורם היו הרחק מאיתנו, אי שם מעבר לים, בדיוני עצרת האומות המאוחדות ב-Flushing Meadow שבמדינת ניו-יורק. ב-29 בנובמבר 1947 הגיעה בקשר האלחוטני ידיעה קצרה בזו הלשון: "האומות המאוחדות החליטו ברוב קולות על סיום המנדט הבריטי וחלוקת ארץ ישראל לשתי מדינות - יהודית וערבית". רשת הקשר של ההגנה לא נועדה לשידור חדשות. העברת ידיעה זו, רגעים ספורים אחרי קבלת ההחלטה באמריקה, מרמזת על השלכותיה הפוליטיות והצבאיות האפשריות והמיידיות על היישוב היהודי בארץ.

מזה זמן שקשר האלחוט היה ביטוי להתרחשויות עתידות לבוא. אברהם טראובה נשלח לקורס אלחוטאים, באחד מיישובי הקיבוץ וחזר משם כעבור כמה שבועות חיוור ומתוח, כאילו עומד לצאת למבצע התאבדות. יומם וליל ישב בביתו "מחסן הנשק" הקטן, 3X3 מ', שממול חדר האוכל, בקשר שוטף ובתרגילים אזוריים. מעבר לזה, ההתפתחויות הפוליטיות מצאו את משקעם בדיונים וויכוחים פוליטיים, כלומר - במילים בלבד. מילים, דיונים, וויכוחים, שליוו אותנו במשך שנים, אך באינטנסיביות יתרה מאז 'ועידת יגור', בה ישראל גילי דיבר בגלוי על "התנגשות בלתי נמנעת, אם ברצון הערבים לשמור על האופי הערבי של הארץ". לעת עתה ההתנגשויות היו עם הבריטים ודחו הכנות אחרות לקרן זוית. אך ב-29 בנובמבר בחצות כל זה נגמר; היערכות פוליטית הפכה למציאות מלחמתית.

התקוממות הערבים, במאבק אלים, נגד החלטת החלוקה פגעה בעיקר בתחבורה היהודית. את הקשר בין המרכזים העירוניים עוד אפשר היה לקיים בהתארגנות מתאימה, אך הקשר לספר נותק כמעט מתחילת ההתקוממות וקיומו היה כרוך בהיערכות צבאית ממש. ההיתקלות הראשונה אצלנו הייתה, כעבור יומיים-שלושה, באוטובוס של 'דרום יהודה', שחנוך היה נהגו. הוא חזר בשעות הערב המוקדמות הביתה ונעצר סמוך לכפר בית ג'ורג'ה. חנוך היה לבדו באוטובוס. הפעם זה עוד הלך בחסד, מעין אזהרה; רק איימו עליו באקדח ולקחו ממנו את הכסף. למחרת כבר היה אחרת. מטר אבנים שהמטירו עליו תושבי הכפרים לאורך הכביש, עד באר טוביה: אות הניתוק מהצפון, שייפרץ רק כעבור שנה, עם מבצע 'עשר המכות' בסוף אוקטובר 1948. כעת יכולנו לנוע ללא הגבלה רק בקרבת שער המשק, אך לא מעבר לפרדס.

ככה זה התחיל ותולדות מלחמת השחרור, עד כמה שהדברים נוגעים לגברעם, צוינו בדפי 'שנה במערכה', שהודפסו בשנת 1949 עפ"י דפי יומן אישי של יהודה רוטשילד. לכן אין לי עניין בתיאור כרונולוגי של התרחשויות - ברצוני יותר להיזכר, איך שאני הרגשתי ועברתי אותן. בחוברת של 'יהודה הרבה פאתוס וצלילי גבורה ובטחון עצמי. לא כולם היו כל כך בטוחים בעצמם, בודאי לא אחרי הקרב על יד-מרדכי ונפילת ניצנים. אני עצמי לא האמנתי, שנצא מזה חיים, ואם מי שהוא היה אומר לי, שבסופו של דבר יזנו תהיה על העליונה, הייתי צוחק לו